

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Tertium

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De modestia secundum quod consistit in exteriori apparatu. Quæstio 169.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38803

De modestia in exteriori apparatu, in duos articulos diuisa.

Dinde considerandum est de modestia, secundum quod consistit in exteriori apparatu.

Et circa hoc quaeruntur duo.

¶ Primo, utrum circa exteriorem apparatum possit esse virtus & vitium?

¶ Secundo, utrum mulieres peccent moraliter in superfluo ornatu?

ARTIC. I.

Utrum circa exteriorem ornatum possit esse virtus & vitium?

308

inf 9. 187

a. 6. c. 6.

q. 10.

ar. 14. c.

opus. 58.

cap. 8. c.

Matt. 10.

so 4. et

1. Esb. 10.

2. c. 3. et 4

* 1. 3. c. 12.

vir. fr. 3.

† lib. 2. in

prin. 10. 5

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod circa exteriorem ornatum non possit esse virtus & vitium. Exterior enim ornatu non inest nobis a natura, unde & secundum diuersitatem temporum & locorum variatur. Unde Augustinus dicit in 3. de Doctr. Christia. quod tales & manicatas tunicas habere apud veteres Romanos flagitium erat: nunc autem honesto loco natis, non eas habere flagitium est. Sed sicut Philosophus ¶ dicit in 2. Ethicorum, naturaliter inest nobis aptitudo ad virtutes. Ergo circa huiusmodi non est virtus & vitium.

¶ 2 Præterea, Si circa exteriorem cultum virtus & vitium, oporteret quod etiam superfluitas in talibus esset vitiosa, & etiam defectus vitiosus. Sed superfluitas in cultu exteriori non videtur esse vitiosa, quia etiam sacerdotes & ministri altaris in sacro ministerio pretiosissimis vestibus vtuntur. Similiter etiam defectus in talibus non videtur esse vitiosus: sicut in laudem quorundam dicitur ad Hebreos 1. Circuierunt in melotis & in pellibus caprinis. Nunc ergo videtur quod in talibus possit esse virtus & vitium.

¶ 3 Præterea, Omnis virtus aut est theologica, aut moralis, aut intellectualis. Sed circa huiusmodi aliqua cognitione veritatis. Similiter etiam nec est

ibi virtus Theologica, quæ habet Deum pro obiecto. Nec est etiam ibi aliqua virtutum moralium, quas Philosophus tangit. Ergo videtur quod circa huiusmodi cultum non possit esse virtus & vitium.

li. 2. Eth. c. 7. 10. 5.

SED contra, Honestas ad virtutem pertinet. Sed in exteriori cultu consideratur quædam honestas. Dicit enim Ambr. in 1. de offic. Decor corporis non fit affectatus, sed naturalis, simplex, neglectus magis quam expeditus, non pretiosis, & albensibus adiutus vestimentis, sed communibus: ut honestati vel necessitati nihil desit, nihil accedat nitore. Ergo in exteriori cultu potest esse virtus & vitium.

li. 1. c. 19. post med. tom. 1.

RESPONDEO dicendum, quod in ipsis rebus exterioribus, quibus homo vitur, non est aliquod vitium, sed ex parte hominis qui immoderate vitur eis. Quæ quidem immoderantia potest esse dupliciter. Vno quidem modo per comparisonem ad consuetudinem hominum, cum quibus aliquis viuit. Vnde dicit Augustinus in 3. Confes. Quæ contra mores hominum sunt flagitia, pro morum diuersitate vitanda sunt, ut pactum inter se ciuitatis aut gentis, consuetudine, vel lege firmatum, nullius ciuis aut peregrini libidine violetur. Turpis enim omnis pars est suo vniuerso non congruens. Alio modo, potest esse immoderantia in visu talium rerum ex inordinato affectu videntis: ex quo quandoque contingit quod homo nimis libidinosus talibus vitur, siue secundum consuetudinem eorum cum quibus viuit, siue etiam præter eius consuetudinem. Vnde Augustinus dicit in tertio de doctr. Christ. In visu rerum abesse oportet libidinem, quæ non solum ipsa eorum inter quos viuit consuetudine nequiter abutitur, sed etiam sæpe fines eius egressa, scditatem suam, quæ inter claustra morum solennium latitabat, ingitiosissima eruptione manifestat. Contingit autem talis inordinatio affectus tripliciter, quantum ad superabundantiam. Vno modo, per hoc quod aliquis in superfluo cultu vestium hominum gloriam quærit, quæ scilicet vestes & alia huiusmodi pertinent ad quæ-

lib. 3. c. 8. non multum à pre. tom. 1.

li. 3. c. 17. in fi. 10. 3.

quendam ornatum. Vnde Gregor. dicit * in quadam
Ho. 40. in Homilia, Sunt nonnulli, qui cultum subtilium pro-
Eu. inter tiosarumque vestium non putant esse peccatum: quod
princ. & videlicet si culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam
med. vigilanter exprimeret, quod diues qui torquebatur
 apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset. Nemo
 quippe vestimenta pretiosa, (scilicet excedentia pro-
 prium statum) nisi ad inanem gloriam querit. Alio
 modo, secundum quod homo per superfluum cultum
 vestium querit delicias, secundum quod velis or-
 dinatur ad corporis fomentum. Tertio, secundum
 quod nimiam sollicitudinem apponit ad exteriorum
 vestium cultum, etiam si non sit aliqua inordinatio
 ex parte finis. Et secundum hoc Andronicus quirit
 tres virtutes circa exteriorem cultum, scilicet hu-
 militatem, quae excludit intencionem glorie. Vnde
 dicit, quod humilitas est habitus non superbus
 dans in sumptibus & preparationibus. Et per se suf-
 ficientiam, quae excludit intencionem deliciarum.
 Vnde dicit, quod per se sufficientia est habitus con-
 tentus quibus oportet; & determinatiua eorum quae ad
 viuere conueniunt: secundum illud Apostoli prima
 ad Timoth. ult. Habentes alimenta & quibus tegamur
 his contenti simus. Et simplicitatem, quae excludit
 superfluam sollicitudinem talium. Vnde dicit, quod
 simplicitas est habitus contentus his quae conueniunt.
 Ex parte autem defectus similiter potest esse culpa
 inordinatio per affectum. Vno quidem modo, scilicet
 negligentia hominis qui non adhibet studium vel la-
 borem, ad hoc quod exteriori cultu utatur secundum
 quod oportet. Vnde Philosophus * dicit in primo
l. 2 c. 7. a Ethicorum, quod ad mollitiem pertinet quod super-
me. 10. 5. trahat vestimentum per terram, ut non labore con-
 do ipsam. Alio modo, ex eo quod ipsum desiderium
 exterioris cultus ad gloriam ordinat. Vnde dicit Au-
 gust. in lib. * de sermone Domini in monte, Non in
li. 2 c. 19. in solo rerum corporearum nitore atque pompa, sed
in me. 8. 4 etiam in ipsis sordibus luauosis esse posse iactantiam
 & eo

& eo periculiosior, quo sub nomine seruitutis Dei decipit. Et Philosoph. dicit * in 4. Ethic. quod superabundantia; & inordinatus defectus ad iactantiam pertinet.

li. 3. c. 7. circa fin. precipue.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis ipse, cultus exterior non sit a natura, tamen ad naturalem rationem pertinet, ut exteriorem cultum moderetur. Et secundum hoc nati sumus hanc virtutem suscipere, qua exteriorem cultum moderatur.

Ad secundum dicendum, quod illi qui in dignitatibus constituuntur, vel etiam ministri altaris, pretiosioribus vestibus, quam ceteri induuntur, non propter sui gloriam, sed ad significandam excellentiam sui ministerij, vel cultus diuini. Et ideo in eis non est vitiosum. Vnde Augustinus dicit * in tertio de Doctrina Christiana, Quisquis sic vitur exteriorebus rebus, ut metas consuetudinis honorum, inter quos versatur, excedat: aut aliquid significat, aut flagitiosus est; dum scilicet propter delicias, aut ostentationem talibus vitur. Similiter etiam ex parte defectus contingit esse peccatum; non tamen semper qui vilioribus quam ceteri vestibus vitur, peccat. Si enim hoc faciat propter iactantiam vel superbiam, ut se ceteris preferat, vitium superfluitatis est. Si autem hoc faciat propter macerationem carnis, vel humiliationem spiritus, ad virtutem temperantiae pertinet. Vnde Augustinus dicit in lib. 3. de Doctrina Christiana *, Quisquis restrictius rebus praeter quibus vitur, quam se habent mores eorum cum quibus vivit, aut temperatus, aut supersticiosus est. Praecipue autem competit vilibus vestimentis uti his qui alios & verbo & exemplo ad poenitentiam hortantur: sicut fecerunt prophetae, de quibus Apostolus sibi loquitur. Vnde quaedam glos. * dicit Matth. 3. Ipsi poenitentiam praedicant, habitum poenitentiae praedicant.

li. 3. c. 12. in prin. tom. 3.

li. 3. c. 12. cir prin. tom 3.

gl ord. su per illud Matt. 3. Ipsi autem lo. habebat vestimentum.

Ad tertium dicendum, quod huiusmodi exterior cultus indicium quoddam est conditionis humanae. Sec. Sec. Vol. iij.

Et Et

Et ideo excessus, & defectus, & medium, in talibus re-
duci possunt ad virtutem veritatis: quam Philosophus
ponit circa facta & dicta, quibus aliquid de statu ho-
minis significatur.

ARTIC. II.

Utrum ornatus mulierum sit sine peccato?

809
Op. 57. 6.
8. & 1 f.
3. fin. &
1. Cor. 7.
le. 7. co. 1.
& 2.

In lib. de
habitu
virginum
incipit. Di
sciplina
custos, no
procul an
se me. li.
Post me.
illius, in-
cipit. Di-
sciplina
custos.
Eod. loco
nunc pro-
ximè di-
cto. Et
Aug. li.
4 de doct.
Christi. c.
21. 10. 3.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod or-
natus mulierum non sit sine peccato mortali.
Omne enim quod est contra præceptum diuinæ leg-
is, est peccatum mortale. Sed ornatus mulierum
est contra præceptum diuinæ legis. Dicitur enim
1. Petr. 3. Quarum, scilicet mulierum, sit non tur-
secus capillatura, aut circumdatio auri, aut ali-
menti vestimentorum cultus. Vbi dicit glossa. Cypri-
ani, Serico & purpura induta, Christum sincere imito-
re non possunt. Auro & margaritis adornata, & mori-
libus, ornamenta mentis & corporis perdiderunt. Sed
hoc non fit nisi per peccatum mortale. Ergo ornatus
mulierum non potest esse sine peccato mortali.
¶ 2. Præterea, Cyprianus dicit in libro de ha-
bitu virginum, Non virgines tantum aut viduas, sed
& nuptas: puta etiã omnes omnino feminas admo-
das, quod opus Dei, & factura eius, & plasma, imi-
terare nullo modo debeant, adhibito stauo coloris
vel nigro puluere, vel rubore, aut quolibet aliis or-
namenta natia corrupente medicamine. Et
subdit *, Manus Deo inferunt quando illud quod
formauit, reformare contendunt. Impugnatio
ista diuini operis, præuaticatio est veritatis: Deum
videre non poteris, quando oculi tibi non sunt
Deus fecit, sed quos diabolus infecit. De inimico
compta, cum illo pariter arsura. Sed hoc non debet
tur nisi peccato mortali. Ergo ornatus mulierum
est sine peccato mortali.

¶ 3. Præterea, Sicut non congruit mulieri quod
velle virili utatur, ita etiam ei non competit quod in-
ordinato ornatu utatur. Sed primum est peccatum.
Dicitur enim Deut. 22. Non induatur mulier veste vi-
rili,

rili, nec vir veste muliebri, Ergo etiam videtur, quod superfluous ornatus mulierum sit peccatum mortale.

SED contra est, quia secundum hoc videretur quod artifices huiusmodi ornamenta præparantes mortaliter peccarent.

RESPONDEO dicendum, quod circa ornamenta mulierum sunt eadem attendenda, quæ supra communiter dicta * sunt circa exteriorem cultum; & insuper quoddam aliud speciale, quod scilicet muliebris cultus viros ad lasciuiam prouocat: secundum illud Proverb. 7. Ecce, mulier occurrit illi ornata meretricio, præparata ad decipiendas animas. Potest tamen mulier licitè operam dare, ad hoc quod viro suo placeat, ne per eius contemptum in adulterium labatur. Vnde dicitur 1. ad Corinth. 7. quod mulier quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Et ideò si mulier coniugata ad hoc se ornet, vt viro suo placeat, potest hoc facere absque peccato. Illæ autem mulieres quæ viros non habent, nec volunt habere, & sunt in statu non habendi, non possunt absque peccato appetere placere virorum aspectibus ad concupiscendum: quia hoc est dare eis incentiuum peccandi. Et si quidem hac intentione se ornent, vt alios prouocent ad concupiscentiam, mortaliter peccant. Si autem ex quadam leuitate, vel etiam ex quadam vanitate propter instantiam quandam, non semper est peccatum mortale, sed quandoque veniale. Et eadem ratio, quantum ad hoc, est de viris. Vnde Augustinus dicit * in epistola ad Possidium, Nolo vt de ornamentis auri vel vestis præproperam habeas in prohibendo sententiam, nisi in eos qui neque coniugati sunt; neque coniugari cupientes, cogitare debeant quomodo placeant Deo. Illi autem cogitant quæ sunt mundi, quomodo placeant vel viri vxoribus, vt mulieres maritis: nisi quod capillos nudare, & feminas, quas etiam caput velare Apostolus iubet, in maritatas decet. In quo tamen casu possent

ar. præc.

Epist. 73.
paulo ad
prim. 10. a

Ff a ali.

aliqua à peccato excusari, quando hoc non fieret ex aliqua vanitate, sed propter contrariam consuetudinem: quamvis talis consuetudo non sit laudabilis.

gl. ord in princ. ad c. 3. 1. Pe.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut & glossa, ibidem dicit, mulieres eorum qui in tribulatione erant, contemnebant viros: & ut alijs placerent, se pulchrè ornabant: quòd fieri Apostolus prohibet. In quo etiam casu loquitur Cyprianus, Non autem prohibet mulieribus conjugatis ornari ut placeant viris, ne detur eis occasio peccandi cum alijs. Vnde Apostolus 1. ad Timoth. 2. dicit, Mulieres in habitu ornate cum verecundia & sobrietate ornantes se, non in crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste pretiosa. Per quòd datur intelligi quòd sobrius & moderatus ornatus non prohibetur mulieribus, sed superfluous, inuerecundus, & impudicus.

Ep. 73 ante med. 30. 2.

Ad secundum dicendum, quòd mulierum facies de qua Cyprianus loquitur, est quaedam species hincnis, quæ non potest esse sine peccato. Vnde Angelinus dicit in epist. ad Possidium*, Fucari pigmentis quo vel rubicundior vel candidior appareat, adhibere rina fallacia est: qua non dubito etiam ipsos maritus se nosse decipi: quibus solis (scilicet maritis) mittendæ sunt femine ornari, secundum verum non secundum imperium. Non semper tamen faciatio est cum peccato mortali, sed solum quando fit propter lasciuiam, vel in Dei contemptum: in quibus casibus loquitur Cyprianus. Sciendum tamen quòd aliud est fingere pulchritudinem non habentem, & aliud occultare turpitudinem ex aliqua causa prouenientem, puta ægritudine, vel aliquo huiusmodi. Hoc enim est licitum: quia secundum Apostolum 1. ad Corinth. 12. Quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiora circumdamus.

ay. 296.

Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est, cultus exterior debet competere conditioni personæ secundum

